

“Dat ik kinderen gewoon een hele goeie toekomst gun!”

Ervaringen van ouders die met de jeugdbescherming in aanraking kwamen

Helen Bouma, Hans Grietens, Erik Knorth, Mónica López López & Floor Middel

Rijksuniversiteit Groningen

Waarom dit onderzoek?

We weten nog maar weinig over de ervaringen van ouders met de jeugdbescherming. Wanneer ouders betrokken zijn in wetenschappelijk onderzoek over jeugdbescherming, gaat dit vaak over kenmerken van een ouder, bijvoorbeeld in het kader van risicofactoren en beschermende factoren voor kindermishandeling. Daarom geeft dit onderzoek ouders de mogelijkheid te reflecteren op het jeugdbeschermingssysteem, met als doel zicht te krijgen op hun ervaringen. Kennis van de ervaringen van ouders kan inzicht geven in wat ouders nodig hebben en hoe het jeugdbeschermingsstelsel beter kan aansluiten bij hun behoeften. Zoals een vader het omschrijft: *En iedereen gewoon eh, ja, die, die durft en en zegt niks dan kan je niks veranderen!*

Wat hebben we onderzocht?

We hebben twintig ouders gesproken over hun ervaringen met een traject in de jeugdbescherming. We hebben met deze ouders een face-to-face, open interview gehad over wat er gebeurde nadat er een melding was gedaan bij Veilig Thuis of de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK), waarin hen vooral ruimte is gegeven om hun verhaal te vertellen. Er is met ouders gesproken over de verschillende fasen van de jeugdbeschermingsketen: de melding, het onderzoek door Veilig Thuis en/of de RvdK, de beslissing en de geboden hulpverlening. Ouders konden aangeven hoe dit voor hen was, in hoeverre zij hierin betrokken werden en wat voor hen hierin helpend of juist niet helpend was geweest. Tot slot is aan ouders advies gevraagd hoe de jeugdbescherming volgens hen verbeterd kan worden.

Wie hebben we gesproken?

We spraken dertien moeders en zeven vaders. In de meeste gevallen was zowel Veilig Thuis als de RvdK betrokken bij de melding en was er sprake van een ondertoezichtstelling, in een aantal gevallen in combinatie met een uithuisplaatsing. In enkele gevallen had de ouder die wij spraken geen ouderlijk gezag (meer). Bij één ouder was enkel Veilig Thuis en vrijwillige hulpverlening betrokken. Geen van de ouders was nog samen met de andere ouder van de kinderen. Hoewel 'vechtscheiding' een belangrijk thema was in de interviews, betekende dit niet dat de relatiebreuk van ouders de (enige) reden van de melding was; er waren veel verschillende redenen voor betrokkenheid van jeugdbeschermingsorganisaties, zoals huiselijk geweld tussen ouders, psychische problematiek van ouders, pedagogische onmacht en vermoedens van lichamelijke mishandeling en seksueel misbruik.

Wat vinden ouders van het Nederlandse jeugdbeschermingsstelsel?

Ouders hebben uiteenlopende ervaringen. Zo spraken we ouders die vooral negatieve ervaringen hebben met de jeugdbescherming, maar ook ouders die zich overwegend positief

uitlaten over de jeugdbescherming. Echter, alle ouders benoemen zowel positieve als negatieve ervaringen; zo hebben ouders die voornamelijk negatieve ervaringen beschrijven veelal wel één organisatie of hulpverlener die voor hen heel helpend is (geweest) en noemen ouders met een voornamelijk positief verhaal ook enkele negatieve ervaringen en verbeterpunten. Deze mix van positieve en negatieve ervaringen in de verhalen van ouders maakt dat ze goed konden aangeven wat wel en niet werkte voor hun gezin. Zo konden ouders bijvoorbeeld op basis van hun positieve ervaringen met één specifieke hulpverlener goed aangeven wat voor hen belangrijk en helpend is in het jeugdbeschermingstraject.

Wat ouders voortdurend benadrukken is dat het hen om hun kinderen gaat: de belangen van de kinderen en hun veiligheid moeten altijd voorop staan. Ouders vertellen dat hun kinderen lijden onder de situatie en willen graag hulp om de situatie zo snel mogelijk te verbeteren. Echter, ze ervaren dat het de jeugdbescherming niet altijd lukt om hun kinderen te beschermen en op te komen voor hun belangen. Zo noemt een vader: *'Het is een jeugdbeschermingssysteem, maar ik denk dat dit systeem de jeugd niet beschermt.'* In dit rapport bespreken we de tips die ouders aan professionals in de jeugdbescherming geven om kinderen goed te kunnen beschermen.

“Laat het allemaal niet gebeuren, maar hak knopen door en wees daadkrachtig”

Voor het belang en de veiligheid van hun kinderen vinden ouders het belangrijk dat er ‘wat gedaan wordt’ en er sneller hulp komt. Hierin is het belangrijk dat professionals de situatie niet laten voortduren, maar daadkrachtig durven te zijn en knopen durven door te hakken. Hiervoor zouden professionals meer bevoegdheden moeten hebben.

De meeste ouders konden zich erin vinden dat er een melding werd gedaan over hun gezin, omdat er duidelijk iets moest gebeuren. Vele ouders hebben ook zelf om hulp gevraagd en vonden het belangrijk dat er iemand met hen mee kon kijken en hen kon ondersteunen, omdat de kinderen te lijden hadden onder de situatie. Ze waren het dan ook veelal eens met een OTS; zij dachten dat de situatie dan eindelijk aangepakt zou kunnen worden en zou verbeteren: ‘Want mediation doe je vrijwillig, maar een ondertoezichtstelling daar zit je aan vast, dus je hebt maar te luisteren, dacht ik.’ Dit viel ouders uiteindelijk echter erg tegen; ze hadden meer verwacht van de OTS en zijn hier dan ook erg verbaasd over.

Veel ouders geven aan dat “niemand iets doet en er niks gebeurt”. Zo benoemt een vader: ‘Wat ik zéker niet had verwacht was dat er een heel jaar lang geen klote zou gebeuren’ Ouders hebben het idee dat de jeugdbescherming geen

knopen doorhakt, wat zij juist wel hadden verwacht van de jeugdbescherming. Een moeder vertelt hierover: ‘De jeugdbescherming, maar zij durven of weten geen vervolgstap. Want dan moeten ze zelf dus een keus gaan maken. En zij willen geen knopen doorhakken en dát verbaast mij zo dan denk ik ja, eigenlijk is dit een instantie die moet wel degelijk knopen doorhakken.’ Enerzijds denkt een aantal ouders dat zij deze verantwoordelijkheid niet durven te nemen: ‘D’r is niemand bereid om een keer z’n neus te stoten.’ Anderzijds benoemt een aantal ouders dat ook gezinsvoogden wellicht nog te zwak staan en te weinig bevoegdheden hebben om ook daadwerkelijk iets te kunnen doen: ‘Zo’n voogd is nog steeds een relatief eh.. mild eh.. of althans die heeft weinig besluitingsbevoegdheden. [...] En op het moment dat die toezichthouder zegt, ja het gaat niet goed het moet toch anders, he dat gaan we zo doen, dan worden ze teruggefloten door de rechter’.

Daarnaast nemen de verschillende stappen in de jeugdbescherming veel tijd in beslag. Zo beschrijft een vader dat een politieonderzoek een jaar heeft geduurd en dat de gezinsvoogd hierop moest wachten; de voogd gaf aan niets te kunnen doen zonder de uitslag van het politieonderzoek, terwijl er met hulpverlening voor de kinderen wel degelijk haast gemaakt moest worden, aldus vader. Ouders geven dan ook aan dat het erg lang duurt voordat je hulp krijgt. Zo benoemt een moeder: ‘Ik heb er twee jaar op gewacht, nog geen begeleider.’

Sommige ouders hebben dan ook het gevoel dat ze zich maar moeten redden. Ook is er veelal geen hulp voor de kinderen, terwijl ouders benadrukken dat ook hun kinderen wel degelijk hulp nodig hebben: *‘Maar goed, ik zit maar te wachten, en te wachten, en ik denk ja, [...] voor de kinderen vind ik ‘t duurt gewoon allemaal veel te lang.’*

Dit terwijl iedereen wel degelijk weet hoe het zit en de situatie echt wel helder is, aldus ouders. Ouders begrijpen dan ook niet waarom er niets gedaan wordt, terwijl er zoveel zorgelijke signalen zijn: *‘Het is allemaal oh wat erg en wat verschrikkelijk, maar er is niemand die het een halt toeroept.’* Ouders hebben het idee dat de instanties langs de zijlijn staan af te wachten en te veel laten gebeuren: *‘Ze wachten alleen maar af. Ze staan alleen maar op de, eh, zijkant te kijken wat er nou echt gebeurt, gaat gebeuren. Dat is toch niet normaal? [...] En als ze alle informatie hebben, dan grijpen ze nog niet eens in. Eerst moet er wat met dat kind gebeuren, voordat ze ingrijpen.’*

Ouders begrijpen het niet dat de instanties dit allemaal laten gebeuren en vragen zich dan ook af of er eerst ‘iets ergs’ moet gebeuren voordat er ingegrepen wordt. Een aantal ouders benoemen zelfs dat ze zich nu kunnen voorstellen dat er gezinsdrama’s gebeuren terwijl er instanties betrokken waren bij het gezin. Zij geven aan dat ook in hun situatie de organisaties dan verantwoordelijk zouden zijn: *‘En dan kom je in de krant en dan kom je op de*

tv, en dan ben ik zo’n zelfde zaak waarvan ze zeggen ja ja ja ‘t was eigenlijk allemaal wel bekend.’

Doordat het zo lang duurt en niemand iets doet, verandert de situatie niet en blijven de zorgen voortbestaan. Sommige ouders geven aan dat ze in al die tijd niks zijn verder gekomen en het niet heeft geholpen: *‘Nou dan ben je al acht maanden bezig. Nou, ik denk dat we alles bij elkaar misschien, nou is dat misschien veel, vijftien, zestien gesprekken hebben gehad. Maar we zijn er niks mee vooruit gekomen.’* Een aantal ouders ervaart zelfs dat de situatie verergerd is door de betrokkenheid van de jeugdbescherming. Zo benoemt een moeder dat wanneer de jeugdbescherming niet betrokken was geweest, de situatie bij hen nu wel opgelost zou zijn geweest. Daarnaast geven ouders aan dat het hen erg veel stress geeft en het hen veel energie kost: *‘En dan heb ik zoiets van: ik stop er positieve energie in, maar ik krijg negatieve energie, krijg ik ervan terug. Nou en dat, ja, dat trek ik niet.’* Ouders vragen zich dan ook af waarom er een OTS is; ook ouders die hier in eerste instantie positief over waren, willen nu van de OTS af. Wanneer er niets gedaan wordt tijdens de OTS, zullen de zorgen blijven bestaan en kom je nooit meer van de OTS af: *‘Zo kan een kind tot zijn achttiende onder toezicht blijven staan: als jij niets doet, zullen de zorgen blijven.’*

Ouders zouden in het belang van hun kinderen dan ook graag zien dat er meer gedaan wordt in

dergelijke situaties en er sneller hulp is voor hun kinderen. Zo vinden zij het belangrijk dat professionals daadkrachtig zijn en knopen doorhakken. Een moeder benoemt hoe het haar heeft geholpen dat een man van de RvdK wél durfde op te treden: *‘Bij sommige mensen moet er een heel sterk persoon tegenover staan. En eh, ja de man van de Raad van de Kinderbescherming die deed dat gewoon hartstikke goed. [...] Hij ging niet af zitten wachten.’* Professionals, bijvoorbeeld gezinsvoogden, zouden hier meer bevoegdheden voor moeten krijgen, zodat hun positie hierin ook sterker is.

“Zorg voor duidelijke en concrete afspraken met ouders”

Om stappen te kunnen maken in dergelijke complexe situaties waar professionals in de jeugdbescherming mee te maken hebben, is het nodig om hele duidelijke, concrete afspraken te maken met ouders. Dit kan enerzijds handvatten geven aan professionals, en vermindert anderzijds de ruimte voor discussie tussen ouders.

Ouders vertellen dat zij in een complexe situatie zitten, die ook voor de betrokken professionals ingewikkeld is. Zo is er veelal sprake van communicatieproblemen tussen ouders en beschuldigingen over en weer, willen niet altijd

beide ouders meewerken en komen er specifiek bij een echtscheiding veel praktische problemen kijken. Zo benoemen verschillende ouders dat er een OTS is uitgesproken in verband met de problematiek tussen ouders. Er is veelal sprake van beschuldigingen van ouders naar elkaar: *‘Toen keerde eigenlijk het tij en toen werd het heel negatief over mij. Dat ik een slechte moeder zou zijn en dat ik mijn kinderen verwaarloos en nou ja, al die dingen meer.’* Bovendien komen bij specifiek een echtscheiding veel praktische problemen kijken geven ouders aan, zoals de verkoop van het huis, verdelen van de spullen en het maken van afspraken over financiën. Deze praktische zaken leiden ook veelal tot strijd tussen ouders.

Hoewel het in een dergelijke situatie belangrijk is dat ouders met elkaar samenwerken, zijn er juist veelal communicatieproblemen tussen ouders. Een moeder zegt hierover: *‘Wij hadden twee verhalen, want we stonden tuurlijk lijnrecht tegenover elkaar, en dat maakt ‘t voor de instanties tuurlijk allemaal moeilijk.’* Ook vertellen ouders dat de andere ouder niet altijd wil meewerken binnen het jeugdbeschermings-traject: *‘Nou d’r viel helemaal niks te regelen, hij wilde helemaal niks.’*

Hierdoor komen ouders en professionals vaak niet verder, waardoor de situatie blijft voortbestaan. Ouders geven aan dat het in een dergelijke situatie kan helpen om duidelijke, concrete afspraken te maken en vast te leggen, zodat er hierover geen discussie meer kan

ontstaan tussen ouders en professionals ouders aan deze afspraken kunnen houden. Een moeder benoemt dat zij graag een duidelijke omgangsregeling met vaste dagen op papier zou hebben: *‘Alleen die beschikking is niet duidelijk genoeg dus dat loopt nog weleens in het honderd. En, eh, er staan geen regels op papier. [...] Dat er een omgangsregeling op papier komt. En een duidelijke met vaste dagen. Want nu is het wanneer, eh, zijn pet staat, kunnen ze komen of gaan en het is allemaal niet duidelijk.’* Een vader benadrukt dat dergelijke documenten geen ruimte voor discussie moeten geven: *‘Probeer de woorden ‘in overleg’ structureel te vermijden uit ieder scheidingsdocument.’*

Bovendien denken ouders dat het vastleggen van concrete afspraken professionals handvatten kan geven. Een moeder benoemt: *‘Als ‘t eh de eh ondertoezichtstelling wat meer gekaderd is en op ‘t moment dat dat gekaderd is eh dan weet een eh eh jeugdbeschermer ook beter wat er nou precies moet gebeuren.’*

“Zorg voor goede samenwerking tussen de vele betrokken instanties”

De vele instanties en professionals die betrokken zijn bij gezinnen, maken het jeugdbeschermingssysteem complex. Goede samenwerking is dan ook belangrijk om stappen te kunnen zetten en zo snel mogelijk tot passende hulp te komen.

Ouders ervaren de jeugdbescherming veelal als een ingewikkeld systeem; er zijn veel verschillende instanties en hulpverleners bij hun gezin betrokken. Dit maakt dat gezinnen met veel verschillende professionals en verloop in professionals te maken hebben in hun gezin. Goede samenwerking tussen de betrokken organisaties en professionals is nodig om sneller (passende) hulp te kunnen bieden aan gezinnen: ouders geven aan dat dit nu erg lang kan duren, terwijl de kinderen lijden onder de voortdurende situatie.

Veel ouders benoemen dat de betrokken instanties in hun situatie nog te veel als ‘losse eilandjes’ functioneerden die niet goed met elkaar communiceerden en samenwerkten. Zo noemen ouders bijvoorbeeld dat eerdere meldingen bij Veilig Thuis niet bekend waren bij andere instanties, dat er geen overdracht was tussen Veilig Thuis en de gezinsvoogd en dat na een verhuizing informatie niet was overgedragen van de ene naar de andere Veilig Thuis locatie.

Het is voor ouders dan ook niet altijd duidelijk wie wat doet en waarvoor ze bij welke instantie moeten zijn. Eén vader omschrijft dit als *‘een jungle waar hij de weg niet wist’* en vroeg zich voortdurend af *‘aan welke liaan hij moest trekken om hulp te krijgen’*. Bovendien hebben een aantal ouders het idee dat de vele betrokken professionals zelf ook niet altijd goed weten *‘wie wat doet’*. Zo wijzen instanties naar elkaar waardoor ouders het gevoel hebben dat ze van het kastje naar de muur worden gestuurd of dat ze als hete kool worden behandeld die van de ene instantie naar de andere gaat.

Slechte of geen communicatie tussen instanties maakte dat elke instantie het wiel steeds opnieuw moet uitvinden en je als gezin bij elke instantie *‘steeds weer opnieuw moet beginnen’*. Zo geven ouders aan: *‘Je begint gewoon weer op nul [bij de volgende instantie]’* en *‘Ik heb het de voogd ook gevraagd, heb je het dossier wel gelezen, weet je wat hier speelt? Nee, ik begin gewoon met een blanco velletje.’* Een gevolg van al deze stappen is dat het erg lang kan duren voordat er (passende) hulp komt voor het gezin, terwijl de kinderen lijden onder de voortdurende situatie.

Een goede samenwerking tussen de vele betrokken instanties en hulpverleners is dan ook erg belangrijk volgens ouders. Ook ouders die wél een goede samenwerking tussen de instanties hebben ervaren, benoemen dit als een erg belangrijke positief aspect. Zo vertelt een moeder dat het erg heeft geholpen toen haar psychiater aanwezig was bij een bespreking met een jeugdzorginstantie: *‘Als hun dat dan goed kunnen uitleggen. [...] Eindelijk, eindelijk begrijpen ze, begrijpen ze het, hoe het zit.’* Ouders geven aan dat het van belang is om informatie en dossiers uit te wisselen, bijvoorbeeld binnen één database voor de jeugdbescherming.

Bovendien benoemt een aantal ouders dat er in de jeugdbeschermingsketen minder schakels zouden moeten zijn, zodat je als gezin sneller terecht komt bij professionals die daadwerkelijk iets voor jouw gezin kunnen betekenen. Zo zijn er ouders die liever direct in contact waren gekomen met de RvdK, omdat er toen pas écht iets gebeurde. Wanneer er minder schakels zouden zijn, duurt het minder lang voordat de juiste hulp wordt ingezet, aldus deze ouders.

“Doe aan waarheidsvinding: zorg dat je een duidelijk beeld hebt van wat er speelt”

Het belangrijkste punt in de interviews is voor veel ouders dat er aan waarheidsvinding wordt gedaan binnen de jeugdbescherming, zodat er een goed beeld ontstaat van de situatie. Op deze manier kunnen beslissingen op feiten en waarheden gebaseerd worden.

Ouders hebben nu het idee dat professionals geen duidelijk beeld hebben van wat er speelt, omdat ze geen goed onderzoek doen en niet aan waarheidsvinding doen. Zo wordt er niet gecheckt of het waar is wat gezegd wordt, terwijl ouders elkaar soms onterecht beschuldigen: ouders ervaren dat ‘er teveel wordt afgegaan op wat iemand roept en dat er verder niet naar gekeken wordt van hé, maar klopt dit wel, of waarom gebeurt dit’ en dat ‘t erop lijkt alsof iemand maar eigenlijk alles kan zeggen, zolang die maar overtuigend is in dat wat ‘ie zegt’. Hierdoor ‘wint degene die verbaal het sterkst is en het meest in te brengen heeft’ en wordt er niet door leugens heen geprikt. Zo geeft een moeder aan: ‘Dat ik een slechte moeder zou zijn en dat ik mijn kinderen verwaarloos en nou ja, al die dingen meer. En dat riep hij allemaal. En dat werd allemaal gerapporteerd en nergens gecheckt.’ Daarnaast ervaart een aantal ouders dat er te weinig of te korte gesprekken zijn in de onderzoeken om

echt een goed beeld van de situatie te kunnen krijgen.

Hierdoor komen er onwaarheden en onjuistheden in rapporten te staan; ouders vinden de rapporten dan ook niet altijd herkenbaar. Ouders geven aan dat het hen veelal niet lukt om deze onjuistheden aangepast te krijgen in de rapporten. Zo worden rapporten vaak overgenomen door de volgende instanties, waardoor er in de volgende stappen van het jeugdbeschermingssysteem wordt voortgeborduurd op onwaarheden.

Dit heeft tot gevolg dat er volgens ouders verkeerde conclusies worden getrokken: er is veelal nog geen goed beeld van de situatie en de waarheid is nog niet boven tafel, maar er worden toch al conclusies getrokken en beslissingen genomen over wat er nodig is in de situatie. Zo vertelt een moeder dat er veel onwaarheden in het rapport van Veilig Thuis stonden en dat dit rapport werd meegenomen in het rapport van de RvdK, wat voor de RvdK uiteindelijk de basis voor de aanvraag van een OTS en uithuisplaatsing was. Sommige ouders ervaren dat de beslissingen nergens op gebaseerd zijn en er geen onderbouwing voor beslissingen gegeven wordt. Een moeder vertelt dat zij het volgende antwoord kreeg toen zij navraag deed over de beslissing: ‘Ja, het had net zo goed andersom kunnen zijn, zei de ene raadsonderzoeker toen tegen mij. [...] Ja, we hebben gewoon een keus gemaakt!’

Een aantal ouders benoemt dat de waarheid wel meer duidelijk wordt verderop in het jeugdbeschermingstraject, maar dat dit erg lang duurt. Zo vertelt een moeder: *‘En dat er nú pas, na drie jaar zichtbaar wordt wat er nou eigenlijk mis is met ons systeem. En daar moet je dan zoveel trajecten voor doorlopen.’*

Ouders zouden dan ook graag zien dat er gelijk beter onderzoek komt en aan waarheidsvinding wordt gedaan, zodat er een beter beeld van de situatie ontstaat. De beslissingen kunnen dan meer op feiten gebaseerd worden en (meer en beter) onderbouwd worden. Ouders geven aan dat er beter onderzoek gedaan zou kunnen worden door allereerst goed te observeren. Zo kan nagegaan worden of beweringen kloppen en onderzocht worden hoe het echt gaat. Een vader vertelt bijvoorbeeld dat er beweerd wordt dat de kinderen overstuur zijn na een bezoek aan hem; hij zou daarom graag zien dat het contact met zijn kinderen geobserveerd wordt: *‘Zorg dan eerst eens dat er een contact komt met de kinderen, dat iemand van de jeugdzorg er bij zit. [...] Dan kunnen ze ook zien hoe de kinderen reageren.’* Daarnaast is het binnen een goed onderzoek belangrijk om ook mensen uit de omgeving, zoals familie en betrokken hulpverleners, te spreken en zo, door naar alle partijen te luisteren en deze verhalen samen te pakken, tot een conclusie te komen. Op deze manier is er volgens ouders zó veel informatie te vergaren, zodat het in bijvoorbeeld een scheidingssituatie niet meer enkel het woord van de ene ouder tegen de

andere ouder is, maar de daadwerkelijke situatie helder in beeld komt. Bovendien denkt een aantal ouders dat het goed zou zijn wanneer er binnen een onderzoek tijd is om meer gesprekken te kunnen voeren: *‘Als ze meer tijd in dingen stoppen, krijgen ze meer informatie en kunnen ze andere conclusies maken.’*

“Kijk verder dan het eerste oordeel”

Om een goed beeld van de situatie te krijgen is het volgens ouders belangrijk om verder te kijken dan de focus van de melding of het eerste oordeel van professionals. Alleen door ook oog te hebben voor nieuwe en andere signalen kan de waarheid echt zichtbaar worden; dit is nodig om tot een passende aanpak te kunnen komen.

Gerelateerd aan het gebrek aan waarheidsvinding, hebben ouders het gevoel dat er teveel wordt vastgehouden aan het eerste oordeel, waardoor er daarna niets meer gedaan wordt met andere of nieuwe signalen. Zo vertelt een vader dat er volledig gefocust werd op wat de melding was en er niet verder werd gekeken dan de melding: *‘D'r werd heel veel gedaan met wat ik vertelde, zolang het maar in de originele onderzoeksvraag paste’.*

Daarnaast was een terugkerend onderwerp in de interviews het ‘stempel vechtscheiding’: *‘Als je uit mekaar bent dan is snel de stempel vechtscheiding gemaakt’.* Dit heeft

verschillende nadelige gevolgen, aldus ouders. Ten eerste wordt hiermee te snel voorbijgegaan aan de periode voorafgaand aan de scheiding en de impact van deze periode en een scheiding op ouders. Zo geeft een moeder aan: *'Het was geen vechtscheiding, maar een vechthuwelijk. [...] Onze problemen komen voort uit het huwelijk, die zijn niet pas ontstaan op het moment van de scheiding, die waren er toen ook al.'* Ouders benoemen dat het belangrijk is om de achtergrond te kennen om te kunnen weten wat er echt speelt: *'Als je het heden wil begrijpen, moet je wel naar het verleden kijken.'* Wanneer professionals niet luisteren naar het verhaal achter de scheiding, blijven ze fouten maken volgens ouders. Ten tweede maakt dit volgens ouders dat er niet meer verder wordt gekeken naar andere signalen en niks gedaan wordt met nieuwe signalen. Zo begrijpen ouders niet dat bepaalde signalen geen alarmbellen doen rinkelen; een moeder benoemt bijvoorbeeld dat er niets wordt gedaan met de zorgelijke en duidelijke signalen die haar dochter uit, die naar haar idee wijzen op seksueel misbruik. Ten derde geven ouders aan dat het stempel vechtscheiding maakt dat zij als ouder niet meer serieus genomen worden wanneer zij andere zorgen willen bespreken. Zo beschrijft een moeder het als: *'Ik werd natuurlijk weggezet als die vrouw van de vechtscheiding'*. Ouders voelen zich niet serieus genomen wanneer zij zorgen over de andere ouder willen bespreken, of wanneer zij bijvoorbeeld aangeven zich niet veilig te voelen

wanneer zij samen met de andere ouder in gesprek moeten. Er wordt dan volgens ouders voorbijgegaan aan de psychische problematiek van de andere ouder en verbale agressie tussen ouders wordt niet afgekap. Zo vertelt een moeder: *'Eh, nou, ik werd aangehoord. Maar ik denk de boodschap die ik had, die werd niet opgepikt. Want het werd, wat ik zeg, heel gauw afgedaan van: ja, maar goed, je moet elkaar niet zwartmaken, ja, maar goed, jullie zitten nu eenmaal in een vechtscheiding. [...] Ik heb heel vaak gezegd: ja, maar ik was bang. [...] Dus, eh, ja, daar heb ik me niet in gehoord gevoeld.'*

Ouders zouden dan ook graag zien dat er verder gekeken wordt dan alleen de focus van de melding of de eerste indruk die professionals hebben. Er zou meer naar de achtergrond gekeken moeten worden en meer gedaan moeten worden met andere en nieuwe signalen, die niet binnen de focus van de melding of het eerste oordeel passen. Te veel focussen op bijvoorbeeld een vechtscheiding maakt dat andere belangrijke signalen over het hoofd worden gezien en er geen goed beeld ontstaat van de daadwerkelijke situatie, waardoor de waarheid niet boven tafel komt. Dit heeft tot gevolg dat er geen passende aanpak is waardoor de situatie niet zal veranderen. Een moeder benoemt bijvoorbeeld dat het blijven hameren op communicatie tussen ouders niet gaat werken, omdat er door de focus op een vechtscheiding voorbij wordt gegaan aan de psychiatrische stoornis van vader. Hierdoor lukt het ouders al jaren niet om

samen stappen te maken; dit is van vader geen onwil, maar een gevolg van zijn stoornis, aldus moeder.

“Doe iets met het verhaal van ouders”

Ouders vinden het belangrijk dat naast dat er naar hun verhaal geluisterd wordt, er ook actie wordt ondernomen op wat zij vertellen. Zij willen immers het beste voor hun kinderen, hebben inzicht in de situatie en vragen vaak zelf om hulp.

Het verschilt in hoeverre ouders zich betrokken voelden door de instanties. Zo zijn er ouders die goed op de hoogte waren van wat er gebeurde, maar ook ouders die zich niet goed geïnformeerd voelden en het gevoel hadden dat alles ‘achter hun rug om’ gebeurde. Een aantal ouders noemt dat zij het gevoel hadden dat zij ‘buiten spel’ stonden. Zo geeft een moeder aan: *‘Het is me allemaal zeg maar overkomen. [...] Ik heb vaak het gevoel gehad van nou ik stond erbij en keek ernaar.’*

Daarnaast verschilt het in hoeverre ouders zich gehoord voelden. Zo zijn er ouders die noemen dat er helemaal niet met hen gesproken is, terwijl andere ouders vertellen dat ze wel hun verhaal hebben kunnen doen en dat er naar hen geluisterd is. Zo geeft een vader aan dat hij bij Veilig Thuis en de RvdK eindelijk zijn kant van het verhaal kon vertellen en eindelijk gehoord werd. Echter, veel ouders benoemen, ook wanneer zij wel gesproken zijn, dat er niks met

hun verhaal is gedaan en dat zij net zo goed niet hun verhaal hadden kunnen doen; het heeft namelijk geen invloed gehad. Zo vertelt een moeder: *‘Ze hebben toen wel naar mij geluisterd, maar ze hebben er niks mee gedaan. Wat heeft het dan voor zin om zo’n individueel gesprek aan te gaan? Was dat dan voor mij om stoom af te blazen of? Dus het was voor mij achteraf, het was een heel fijn gesprek, maar achteraf heb ik zoiets van, je moet er wel iets mee doen. En dat mis ik.’* Ouders hebben dan ook het gevoel dat ze weinig invloed hebben en soms zelfs machteloos staan en ‘niks kunnen’ als ouder.

Ook het indienen van klachten heeft geen invloed volgens ouders. Zo geeft een vader aan: *‘Maar ja, wat kan ik? Ja, ik kan weer een klacht indienen. En dan krijg je weer de klacht van de gezinsvoogd dat je zoveel tijd aan klachten besteedt.’* Een moeder vertelt dat het een erg lange weg is: *‘En ehm, zoveel vechten tegen instanties dat je soms echt denkt ja, ik doe het niet meer, ik kan niet meer, ik heb er geen, weet je, ik heb de puf niet meer om weer klachtencommissies te gaan in te schakelen, al die lange trajecten weer op te gaan.’* Een aantal ouders rapporteert dat er sprake is van een ongelijkwaardige verhouding waarin de jeugd-beschermingsinstanties machtiger zijn dan ouders.

Ouders willen écht serieus worden genomen nadat ze hun verhaal hebben verteld. Ze willen dat hun verhaal verandering brengt. Een

moeder omschrijft dit als volgt: *‘Dat er gewoon meer naar de mensen wordt geluisterd, maar ook dat er wat mee gedaan wordt. Wie het ook zegt. Of het nou een kind is of een vader of een moeder van het kind, dat er wel wat mee gedaan wordt. Ja, dan ook echt actie ondernemen.’*

Ouders willen immers het beste voor hun kinderen; het gaat om hén. Zoals een vader aangeeft: *‘Eh, ja, en het gaat niet om mij om haar. Het gaat om het kind. Wat er nu al is. Daar gaat het om. En, eh, daar heb ik me honderd procent, eh, voor ingezet.’* Bovendien staan ouders best open voor hulp: *‘Dus ik stond wel open voor hulp, dat was het probleem niet.’* en vragen ze zelf om hulp voor hun kinderen, omdat ook zij zien dat hun kinderen te lijden hebben onder de situatie: *‘Ik moest, eh, inderdaad, eh, het hele, hele leger bij elkaar verzamelen aan, eh, aan instanties om, eh, om het zeg maar, eh, ja, als het ware, ja, gewoon goed voor mijn zoontje te doen en alles.’* Veel ouders beschrijven hoe proactief zij zelf zijn geweest om hulp voor hun kinderen te krijgen of om zelf ondersteuning te krijgen: *‘Je moet wel als je tuurlijk maar gaat zitten afwachten, dan gebeurt er gewoon niks. Je moet zelf alert zijn vind ik.’* Daarnaast hebben ouders belangrijk informatie; zo geeft een moeder aan dat zij ‘al wist dat het zo zou gaan lopen’ en dat zij dit ook aangegeven heeft, maar dat hier niets mee gedaan werd.

“Wees duidelijk en eerlijk naar ouders”

Duidelijkheid en eerlijkheid zijn erg belangrijk voor ouders: ze willen graag, zowel voor zichzelf als voor hun kinderen, weten waar ze aan toe zijn en wat er gebeurt.

Het was niet voor alle ouders altijd even duidelijk wat er gebeurde of ging gebeuren. Ten eerste benoemen een aantal ouders, op het overkoepelende niveau van het gehele jeugdbeschermingssysteem, dat het functioneren van alle organisaties als ‘losse eilandjes’ het proces minder inzichtelijk maakt. Wanneer hier meer één lijn in zou zijn, *‘dan is zo’n traject ook vaak wat inzichtelijker en makkelijker te volgen’*. Ook benoemen ouders hierin dat verschillende professionals en organisaties soms verschillende verwachtingen en regels stellen. Ten tweede geven ouders aan, op het niveau van individuele organisaties, dat zij niet altijd goed geïnformeerd worden, er niet altijd duidelijke afspraken worden gemaakt en afspraken niet altijd worden nagekomen door professionals.

Dit maakt het proces onvoorspelbaar voor ouders; ze hebben het gevoel dat er dingen plotseling, onverwachts en achter hun rug om gebeuren. Bovendien weten ouders ook niet altijd goed wat de plannen van de hulpverlening zijn. Een vader vertelt over de OTS: *‘En ze [gezinsvoogd] heeft mij geen enkele keer betrokken bij een plan van aanpak en de*

evaluatie. [...] Daarin [dossier] staat een plan van aanpak waaraan ik had moeten voldoen, als ik daar niet aan voldeed, zou mijn zoontje naar mijn ex gaan. Ik heb het plan van aanpak niet gehad!’

Dit maakt dat ouders erg op hun hoede en soms wantrouwend zijn. Een moeder geeft aan dat bij haar veel dingen plotseling en onverwachts zijn gebeurd: *‘als een donderslag bij heldere hemel’*. Daarom checkt zij nu haar eigen inschattingen; als een professional zegt tevreden te zijn, wil zij hierover nog in gesprek gaan om honderd procent zeker te weten dat ze echt tevreden is. Sommige ouders hebben het gevoel dat ze ‘alles tegen je kunnen gebruiken’. Daarom adviseren ouders andere ouders ook om bewijs te verzamelen; een moeder vertelt bijvoorbeeld dat zij niet met de voogd belt, omdat zij alles zwart op wit wil hebben.

Ouders zouden dan ook graag zien dat organisaties en professionals eerlijk en duidelijk zijn naar hen toe. Ze willen duidelijke, concrete afspraken, zodat ze weten waar ze aan toe zijn. Dit is erg belangrijk voor het vertrouwen van ouders in de professionals en instanties. Een moeder die erg positief is over de OTS geeft aan dat zij veel uitleg heeft gekregen over de hulp en goed inzicht heeft in wat er gebeurt in het hulpverleningstraject. Dit geeft haar rust en vertrouwen en het gevoel dat ze bij hen terecht kan. Zo vertelt zij: *‘Op een gegeven moment weet je ook niet meer wat je moet doen. Ja je denkt dat je het verkeerd doet en ja dan schakel*

je hulp in en nou ja die komen dan. En die leggen uit van waarvoor ze komen. En ja dat geeft een stukkie rust ook, voor onszelf.’

“Zorg ook voor begrip en ondersteuning voor ouders”

Het is voor ouders belangrijk dat er begrip is voor de impact die de situatie op hen heeft. Het helpt hen wanneer zij ondersteuning en hulpverlening krijgen en professionals voor hen klaar staan. Betrokkenheid van professionals is belangrijk voor ouders: het is fijn als professionals voor hen klaar staan.

Ouders vertellen dat de kinderen lijden onder de situatie, maar dat de situatie ook veel impact op hen heeft en veel van hen vraagt. Ze geven aan dat de situatie die geleid heeft tot de melding, zoals huiselijk geweld tussen ouders, ook impact op hen heeft. Daarnaast benoemen ze dat de betrokkenheid van de jeugdbeschermingsorganisaties grote impact op hen kan hebben. Een moeder vertelt wat het met haar gevoel van eigenwaarde deed toen haar kinderen niet meer bij haar thuis mochten slapen: *‘Nou dan begin je jezelf af te vragen van: wat ben ik, ben ik een monster?’* Daarnaast noemen ouders dat het veel invloed op hun leven heeft dat de situatie veelal zo lang voortduurt en het zo lang duurt voor er oplossingen worden gevonden; sommige ouders geven aan zo geen leven op te kunnen bouwen. Een moeder benoemt over de onduidelijke omgangsregeling: *Ik heb ook een*

planning, ik heb ook een leven. Als de kinderen weg zijn, heb ik ook mijn dingen te doen, zoals je merkt. Ik moet gewoon mijn dingen kunnen doen. Ik kan mijn leven niet opbouwen. Ik kan geen fatsoenlijk werk aannemen.' Een vader vertelt over de impact van de voortdurende vechtscheiding: *'Dan had je gewoon afscheid genomen van je kind. Klinkt maf, maar eh gewoon de ellende is niet te beschrijven die we, dat hebben we doorstaan wat dat betreft ja.'* Tot slot geeft een aantal ouders aan zelf psychische of lichamelijke problemen te hebben, wat het voor hen extra zwaar maakt. Het vraagt van hen heel veel om zich staande te houden en het vol te houden.

Ouders vinden dan ook dat er niet alleen op de kinderen gefocust moet worden, maar ook op de ouders. Zo geven ouders bijvoorbeeld aan dat er meer zit achter een vechtscheiding dan kinderen die er last van hebben. Een moeder vertelt: *'Daar stap je niet zomaar overheen. [...] Ja, maar je moet het maar accepteren. Ja, maar jij bepaalt niet hoe snel ik dat doe. En dat miste ik best wel. Er was geen empathie.'* Daarnaast benadrukken verschillende moeders dat ze 'niet zomaar' bij hun ex-partner zijn weggegaan, maar dat hier een periode van huiselijk geweld aan vooraf is gegaan en ze gedurende het jeugdbeschermingstraject ook nog bang zijn voor hun ex-partner. Hier wordt voor hun gevoel echter aan voorbij gegaan. Zo vertelt een moeder dat zij het gesprek niet in haar vorige woning wilde, maar dat hier geen begrip voor was: *'Weet je wel niet hoe nare herinneringen*

daar voor mij liggen? [...] En toen werd er gerapporteerd dat ik gesprekken weigerde. En toen zei ik: nee, ik weiger geen gesprekken, maar ik kan niet daarheen.' Zij zouden dan ook graag meer begrip en empathie zien voor hun positie in een dergelijke situatie; meer betrokkenheid van professionals is belangrijk voor ouders.

Naast begrip en betrokkenheid helpt het ouders wanneer zij meer ondersteuning en persoonlijke hulp krijgen; het is immers ook belangrijk voor kinderen hoe het met hun ouders gaat en ouders hebben veelal zelf om hulp gevraagd. Een moeder vertelt hierover: *'Ze denken alleen maar: kinderen, kinderen, kinderen. Maar wat voor moeder ben ik als ik de hele tijd in de ellende zit?'* Ten eerste helpt het ouders wanneer zij hulpverlening krijgen voor hun eigen problematiek. Ouders die hiervoor zelf hulpverlening krijgen, geven aan dat dit hen erg geholpen heeft: *'Ik ben eh mezelf eigenlijk weer geworden na zoveel jaar.'* Een andere moeder benoemt dat zij zich meer begrepen en ondersteund voelt nu professionals haar meer beschermen en adviseren in het contact met haar ex-partner; dit helpt haar. Ten tweede helpt het ouders wanneer zij binnen de gezinssituatie ondersteund worden door professionals. Een moeder die zelf een OTS heeft aangevraagd in verband met ernstige gedragsproblemen van haar zoon voelt zich gesteund door de gezinsvoogd: *'Omdat er iemand is die die eh, mij in m'n gezagspositie*

ondersteunt en eh wat meer zeggenschap heeft als ik. En eh dat is prettig.'

Het is voor ouders dan ook belangrijk dat de betrokken professionals voor hen klaar staan en bereikbaar zijn wanneer zij hulp nodig hebben. Een moeder benadrukt hoeveel steun en rust dit haar geeft: *'Ik hoef daar maar te bellen, ook voor niets, en ze staan voor me klaar.'* Ouders die daarentegen het gevoel hebben dat zij 'nergens terecht kunnen', voelen zich niet gesteund. Zo vertelt een moeder: *'Ik heb d'r maandag op de stoep gestaan, ik heb woensdag gebeld, gemaild, gevraagd, gesmeekt, gebeden om een gesprek.'* Een vader benoemt dat professionals juist wanneer hij ze nodig heeft niet te bereiken zijn: *'En wat mij opvalt is al die gasten zijn vrijdags vrij. Dus als d'r vrijdags wat is, en wanneer is de wisseling van de kinderen? Altijd de vrijdag of maandag. En dan is er gewoon niks te bereiken.'*

"Zorg voor genoeg geld, tijd en kennis"

Het is belangrijk dat er genoeg geld beschikbaar is voor de jeugdbescherming, zodat er genoeg geïnvesteerd kan worden in de kennis en tijd van professionals; alleen dan kunnen professionals hun werk goed doen.

Veel ouders met voornamelijk negatieve ervaringen benadrukken dat de individuele professionals duidelijk hun best doen en dat zij hen niks kwalijk kunnen nemen; ouders hebben

het idee dat de problemen voortkomen uit het overkoepelende systeem. Ouders geven aan dat het meestal 'vriendelijke mensen' zijn, dat professionals doen wat ze kunnen en dat ze begrijpen dat het vaak moeilijk werk is. Zo vertelt een moeder: *'En eerlijk, iedereen die ik hier aan tafel heb gehad die mensen, ik kan er geen kwaad woord over zeggen. Maar allemaal met de handen gebonden.'* Ook een vader benoemt: *'Iedereen weet hoe het zit en iedereen doet wat 'ie kan, maar iedereen wordt eigenlijk volgens mij zelfs nog een soort gehinderd door het systeem waarmee ze moeten werken. Wat niet wegneemt dat 't allemaal prima mensen zijn.'*

Ouders hebben het idee dat de professionals, zowel onderzoekers van Veilig Thuis en de RvdK als gezinsvoogden, een te hoge werkdruk hebben en overbelast zijn; zij hebben te weinig tijd per gezin om hun werk goed te kunnen doen. Verschillende ouders vragen zich af hoeveel kinderen gezinsvoogden 'onder hun hoede' hebben. Een aantal ouders geeft aan dat de werkdruk en onderbezetting ook leiden tot verloop in professionals. Zo vertelt een moeder dat hun rapportage bij Veilig Thuis geschreven was door iemand die niet bij het onderzoek betrokken was geweest: *'Vanwege de onderbezetting en ze hadden mensen ingehuurd.'*

Daarnaast benoemen een aantal ouders het belang van een goede opleiding en een goede kennis bij professionals. Zo zijn er ouders die het

belang benadrukken van kennis over psychiatrische problematiek; zo kunnen professionals beter inschatten wat er speelt bij ouders. Een moeder vertelt hierover: *‘Iemand die ook weet heeft van wat grotere gebieden. Ja, ik miste bij haar, die, degene bij ons, heel erg de*

kennis. Dat ik dacht: oh, jeetje, dat je dat niet doorziet.’ Verder vinden ouders het heel belangrijk dat gezinsvoogden goed opgeleid zijn, ervaren zijn en bijscholing krijgen, aangezien zij ‘beslissen over het leven van mensen’.

Conclusie

Voor ouders staat het belang van hun kinderen voorop: zij zien dat hun kinderen lijden onder de situatie en willen daarom hulp voor hun gezin. Ouders denken dat gezinnen het beste geholpen kunnen worden als aan de volgende aspecten wordt voldaan:

- ➔ *“Laat het allemaal niet gebeuren, maar hak knopen door en wees daadkrachtig”*
- ➔ *“Zorg voor duidelijke en concrete afspraken met ouders”*
- ➔ *“Zorg voor goede samenwerking tussen de vele betrokken instanties”*
- ➔ *“Doe aan waarheidsvinding: zorg dat je een duidelijk beeld hebt van wat er speelt”*
- ➔ *“Kijk verder dan het eerste oordeel”*
- ➔ *“Doe iets met het verhaal van ouders”*
- ➔ *“Wees duidelijk en eerlijk naar ouders”*
- ➔ *“Zorg ook voor begrip en ondersteuning voor ouders”*
- ➔ *“Zorg voor genoeg geld, tijd en kennis”*

Het verschilt bij de geïnterviewde ouders in hoeverre aan deze aspecten is voldaan in hun eigen situatie. We zien terug in de interviews dat hoe meer aan deze punten voldaan is, hoe positiever de ervaringen van ouders zijn en hoe meer vertrouwen zij hebben in de betrokken professionals. Ook is terug te zien in de interviews dat het per organisatie kan verschillen in hoeverre aan deze aspecten wordt voldaan.

De geïnterviewde ouders vinden het belangrijk om via dit onderzoek hun stem te laten horen. Er zijn ouders die benadrukken het belangrijk te vinden dat ook de positieve geluiden gehoord worden. Andere ouders geven aan dat bekend moet worden wat er niet goed gaat, zodat dit veranderd kan worden. Ouders hopen uiteindelijk dat hun adviezen, gebaseerd op zowel positieve als negatieve ervaringen, het jeugdbeschermingssysteem kunnen verbeteren en zo andere kinderen en ouders in de toekomst kunnen helpen. Zoals een vader aan het einde van het interview antwoordt op de vraag waarom hij meedoet: *‘Dat ik kinderen gewoon een hele goeie toekomst gun!’*